

POKRAJINSKA IN ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA MURSKA SOBOTA

oddelek za odrasle
Rk 05
MINI MULTI
2016

050-053.2

19021525,7

COBISS •

MULTI

TIKNI KENVA

SO LES EZBE ANDI ADAULA SITUACIJI?

Phand khetoun!

Tauha hi mro dij, kada
pru them aujom.

Me som vojašno!

Mri baba
nasvali hi.

Andu šitišaugu
kurkure kher žav.

Me som brigašno!

Mre pejtašja zi
mande aun kher.

Papal site mro
kher lav andu
rendu (šužarav).

Me som hojame!

Mri pejtaškinja andu
čoripe žijl.

Me som darangutno!

SAR TUKE ŽAL ?

(bastalo, vujašno, hojame, darangutno, lošando, brigašno, na lošame,..)

Te site anglu but manuša vakijres? Akor som

Kada i oura haranguzinel? Akor som

Te u njugudipja kezdinde? Akor som

Te tut i rauni andi škola ašardja? Akor som

Te tut i baba tu papo louj dinja? Akor som

Te tut valaku hohadja? Akor som

Te papal i škola kezdindja? Akor som

Te tri grupa našadja i tekma? Akor som

Te tuke tri dej u lačhu habe taudja? Akor som

Te hi tro dij, kada pru them aujal? Akor som

RAZREDISKRE ČAČIPJA

Me koran andi škola avav!

Me parikijrav!

Te valaku vakijrel, lačhe šunav!

Me avre čhavurenge pomožinav te na asav andri lende!

Te žav pri mro heju, na ispidav man angje te na definav nikas!

Pri mre školakre kuj, lačhe obuk dav!

Zi oura obuk dav te lačhe butalinav!

Te i oura kezdindja, pri mro heju tijl bejšav!

Te kamav valasu te phejnel, u va upre azdav!

Me na phukavav nikas!

Gijn lačhe u čačipja te sikjuv len! Gondolin tuke valasej čačipja, ker djik kijpo te henkin le pru falu upre!

12 MASEK JA

Phand u masekja le gjindoha te le divijsenca khetoun

maj

junij

julij

marec

september

januar

oktober

december

april

avgust

november

oktober

Phukav so palu masekja žaunes.
U januar hi eršti masek.
Andu februar hi u foušing.
Le marc hi.....

SO KIJRAS

So kijrav me? So kijres tu?

Me khelav man.

Tu kheles tut.

Me usinav.

Tu usines.

Me pijav.

Tu pijes.

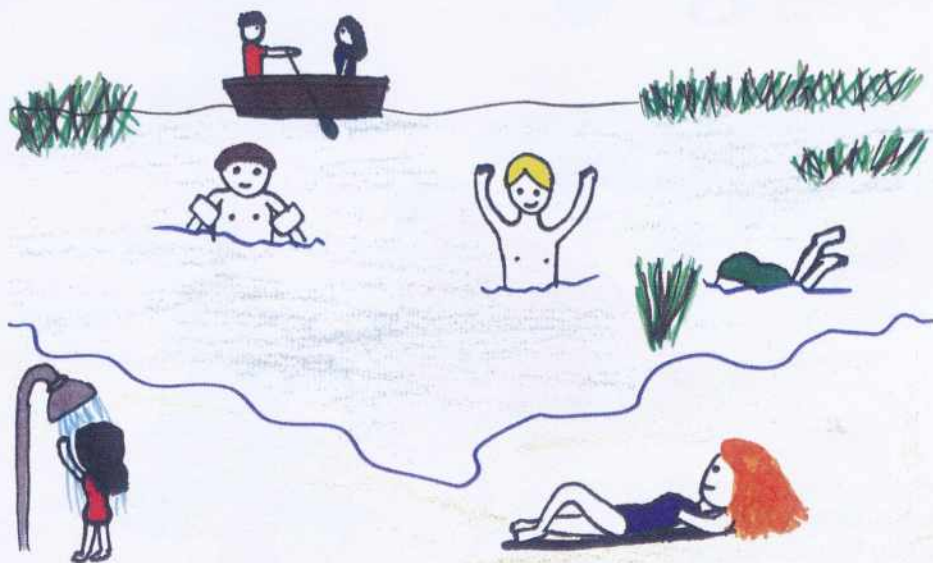
Me ladav.

Tu lades.

Me paštjuvav.

Tu pašjujs.

Me man thuvav.

ANDI ŠKOLA

Dik lače! Rode u čaču alav!

Trumav valasu te phijnel?

Trumav mre va te thul?

Trumav i tabla tijl te khusel?

Trumav pru kompjuter man te khejlel?

Trumav pri šakret te žal?

Rauni, mangav tumen, aven urde!

Trumav u zvezki donde te ulal?

ŠUKAR ČAČIPJA

1. Sar tut site pozdravines – Pozdravi

Pozdravin tut avka hot tut šuna.

Dik le manuše save pozdravines andu autja.

Kada valakas pozdravines le u va auri andi positja

Vedno pozdravlja tako, da te slišijo.

Osebo s katero se pozdravljaš, poglej v oči.

Ko nekoga pozdravljaš, ne imej rok v žepu.

2. Parikerav, maungav, le – Hvala, prosim, izvoli

Kada valaso kaumes, mang. Phen: Manungav.

Kada valaso djerines, pariker tut. Phen: Parikerav.

Kada des valaso. Phen: Le.

Ko si nekaj zaželiš, prosi.

Povej: Prosim.

Ko nekaj prejmeš, se

zahvali. Povej: Hvala.

Ko nekaj podarjaš.

Povej: Izvoli.

3. Kocantin pru vuder -

Trkanje na vrata

Augon sar žas andu

kher, kocantin.

Ža aunde akur kada tuke

phejnen, hot šej aujs

aunde.

Najprej potrkaj preden

vstopiš.

Vstopi le, ko ti rečejo, da

je prosto.

4. Tetu šej pomožijnes kher – Tudi ti lahko pomagaš pri hišnih opravilih

Pomožin kher:

- Le andu rendu tre kuj
- Tel thov u dini
- Auri leže u semeti

Pomoč pri hišnih opravilih:

- Pospravi svoje stvari
- Operi posodo
- Odnese ven smeti

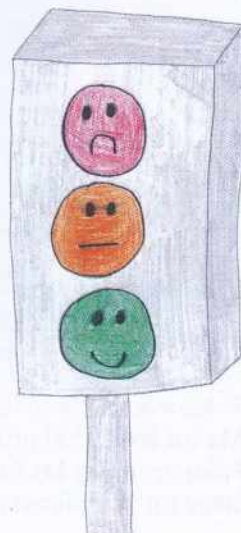

5. Andu avtobus te andi čakalnica de hejo phure manuŝenge te manuŝenge so hi len tikne čhavore.

V avtobusu in čakalnici vedno odstopi svoje mesto starejšim in tistim, ki imajo majhne otroke.

6. Semaforiskri čhib – Semaforiski jezik

Louli	– Vakerel menge kaj na troumas
te žal priku drom.
Žuti	– kada svejtijnel i žuti menge vakerel,
užaur i zeleni.
Zeleni	– kada svejtijnel i zeleni,
menge vakerel kaj šej žas priku drom.
Rdeča	– govori nam, da ne smemo prečkati ceste,
ker je prenevarno.
Rumena	– ko zasveti rumena, nam govori,
da moramo še počakati na zeleno luč.
Zelena	– ko zaveti zelena luč,
lahko naprej varno prečkamo cesto.

7. Na avka – Ne tako

Ma tut šoha khel pru drom.
Priku drom šej žas čak priki zebra.
Sikav tut semaforiskri čhib.

Ne igraj se na cesti.
Cesto lahko prečkaš samo po zebri.
Nauči se semaforskega jezika.

8. (Ne) zdrava pravila

Kada kehegines čiv pr u muj u va.

Natroumes te keheginel te truskinel avrenge pr u muj.

U nak tuke khos le khusnureha (na la mejcaha).

Ko kašljaš, daj roko na usta.

Ne kašljaj, ne kihaj drugim na obraz.

BONTON ANDI ŠKOLA

I škola hi resni, pru aur rik pa hi andi škola te šukar, prinžaures pejtauščen, športne tekmovalundja, izletja,... Vašu adau šej sik pobisteras pu pravildja sar men site obnaušalijnas, vašudau das obuk hot na:

- na uščingeras andu alava, auzdas upre u va, te hi men valasu te phučel vej te kaumas valasu te phenel.
- sam prijauzne žu raunja, učiteljda te te žu sošolci
- obuk das tena pumenge zijant keren.
- te kijšnejder avaus men opravičijnas te site phenas soske ajaum kijšnejder.
- zu haube men na troumas te khelel.

BONTON V ŠOLI

Šola je sicer resna zadeva, po drugi strani pa je šola izredno zabavna – najboljši prijatelji, športna tekmovanja, izleti,... In zato lahko kaj hitro pozabimo na pravila obnašanja, naj jih naštejemo le nekaj:

- ne skačemo v besedo, dvignemo roko, če imamo vprašanje ali želimo nekaj povedati
- smo vljudni in spoštljivi, tako do učiteljev in učiteljic, pa tudi do sošolcev
- pazimo, da se ne poškodujemo ali da ne poškodujemo drugih
- če zamudimo, se opravičimo in povemo razlog zamude
- pri malici in kosilu se ne igramo s hrano

ŠUKAR VAKERIBJA

Telefoniranje, glasno govorjenje, bii bippanje sms-ov ...

Adij hi mauk sakune mobitel vej pa vakijras priku kheresko telefon. Vašu adau menge site zapomnijnas valasej pravildja, sej furt – skous pobisteras:

- Ratjaskro anglu 8 uri naun šukar te akhaurel.
- Andu teater, kinu, špiti, pru frejto, bijav te andu mojakru murdauras tejl u telefon vej pa le čhas pri funkcija polokejder.
- U vrišjakru vakerijbe vej pe te merzaunel pru telefon andu fouru naun šukar te primerno.

Skoraj vsi imamo svoj mobitel ali pa vsaj uporabljamo domači telefon in velja si zapomniti nekaj pravil, ki jih vztrajno pozabljamo:

- klicanje pred 8. uro zjutraj ni vljudno
- v gledališču, kinu, bolnišnici, na pogrebu, poroki ali v restavraciji izklopimo telefon ali pa ga nastavimo na funkcijo "tiho"
- glasno govorjenje ali prepiranje po telefonu na javnih mestih ni primerno.

BONTON ZU STOLU - BONTON PRI MIZI

Žungaulu - na lauču rikejribe zu stolu hi non stop pru familijakre lakhibja. Lek feder pumen prutjingeren telu stolu, glasno han i zumi, sa adau so čak šej hojaunas la mama te le dada. Vaštu adau himen valasu osnovnih lekcij sar tut site rikeress zu stolu:

- Site sam pravilno uze zu stolu, avka kaj na sam upre pru stolu vej pa nasam dur khrik.
- U va hi site uze zaru teštu (te kada čingeras u mas), šoha pru stolu.
- Te sar šej dikhjen zu film Titanik – te hi pru stolu but vili te čhurdja, site kezdiynas zaru avral te ži ande (vašu saku haube hi djek komplet).
- i zumi menge šudrauras la rojaha, natroumas pa te phudel ande.

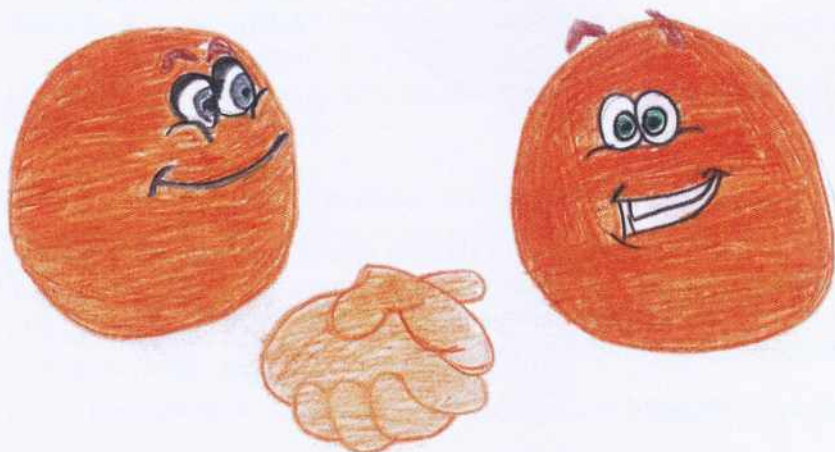
Nepravilno obnašanje za mizo je že klasično jabolko spora na družinskih srečanjih. Brcanje pod mizo, glasno srebanje juhe,... Vse to, samo da razburimo starše. Pa vendar bonton obnašanja pri mizi ni izvit iz trte in hitro se lahko osmešimo, zato ponovimo osnovne lekcije:

- pravilna oddaljenost stola od mize (tako, da se ne dotikamo mize in nismo predaleč od nje)
- komolci morajo biti ob telesu (mhm, tudi, ko režemo kakšen trd zrezek!), nikakor ne na mizi
- ne govorimo s polnimi usti
- in kot smo se naučili že iz filma Titanik – če je na mizi več kompletov vilic in nožev začnemo od zunaj navznoter (za vsako jed en komplet)
- juho shladimo z mešanjem, ne pihanjem.

SAR DAS U VA

Sar site des u va le manušeške, kauj na gondolinla šmo pri tute, vaštu adau denen obuk sar des u va.

- U va natroumel te oul šudro vej švicijme.
- Natroumes fest te sorotijnel u va manušeške saveha des u va.
- Kada des u va le manušeške de tri energija te i vouja.
- Kada des u va na troumes dugeder zar štaur sekundi, site non stop dijkhes le manuše andu autjal
- Natroumes u va te tresaunel sar te lahahi u panji andri hanjik.

ROKOVANJE

Rokovanje, ki zglada tako enostavno, v resnici pa v sebi skriva toliko informacij o posamezniku. Da oseba, s katero se rokujemo, o vas ne bo dobila napačnega mnenja, bodite pozorni na način rokovanja.

- roka naj ne bo mrzla ali celo prepotena;
- stisk roke naj ne bo premočan, toda biti mora trden ter čvrst;
- v rokovanje vnesite nekaj energije ter volje;
- rokovanje traja le nekaj trenutkov, do štiri sekunde, v našem kulturnem prostoru vedno vzpostavimo stik z očmi;
- rok tudi ne stresajte, kot bi črpali vodo iz vodnjaka.

PRIMERNO VEDEDJE UČENCEV V JEDILNICI

~ disciplinirano čakajo v vrsti za hrano,

~ izogibajo se prerivanju gibajo se umirjeno,

~ pogovarjajo se po tiho,

~ hrano uživajo kulturno

~ za seboj pospravijo in počistijo mizo; ko pojedó in pospravijo mirno zapustijo jedilnico,

~ vsak se trudi pokazati spoštovanje do drugega

ŽIVIŠ ZDRAVO? ŽIJS SASTE?

Kaj moraš storiti pred jedjo?

- A. Jesti bonbone.
- B. Umiti si zobe.
- C. Umiti si roke.

Za malico najraje ješ:

- A. pomfrit.
- B. sadje ali mlečne izdelke.
- C. nič.

Katero pijačo najraje piješ med jedjo?

- A. Gazirano pijačo.
- B. Nobene pijače.
- C. Vodo.

Zobe si umiješ:

- A. po vsaki jedi.
- B. samo zjutraj.
- C. nikoli.

Kaj koristnega vsak dan storiš za svoje telo?

- A. Celo popoldne gledam televizor.
- B. Ukvarjam se športom.
- C. Spat grem zelo pozno.

Zakaj je treba jesti veliko sadja in zelenjave?

- A. Zaradi lepe barve.
- B. Ker vsebujeta veliko vitaminov.
- C. Ker so mi tako ukazali starši.

So kijres agun sar žas te hal?

- A. Has gulipja.
- B. Thujs tre dand.
- C. Thujs tre va.

So lekfider remeš has:

- A. pomfrit.
- B. sadje vej valasu andru thud.
- C. ništa

Souh pijbe remeš pijes miškru habe?

- A. Gazirano pijbe.
- B. Nisouh pijbe.
- C. Panji.

U dand tuke thujs:

- A. palu saku habe.
- B. čak ratjaskru.
- C. šoha.

So kijres saku dij lačhe misti tro tešto?

- A. Cilu palplanate dikhav i televizija.
- B. Kijrav- khijlav šport
- C. Kijšen žav te soul.

Soske pekal te hal zelenjava te sadje?

- A. Duri šukar farba.
- B. Khauj hilen but vitamindja.
- C. Kauj avka phende mro dad te dej.

Kazalo

SO LES EZBE ANDI ADAULA SITUACIJI?	2
Phand khetaun!	2
SAR TUKE ŽAL ?	3
RAZREDISKRE ČAČIPJA.....	3
12 MASEKJA	4
Phand u masekja le giyndoha te le divijsenca khetaun	4
SO KIJRAS.....	6
So kijrav me? So kijres tu?	6
ANDI ŠKOLA	7
Dik lače! Rode u čaču alav!	7
Trumav u zvezki donde te ulal?	7
ŠUKAR ČAČIPJA	8
BONTON ANDI ŠKOLA.....	12
BONTON V ŠOLI.....	13
ŠUKAR VAKERIBJA.....	14
BONTON ZU STOLU - BONTON PRI MIZI.....	15
SAR DAS U VA.....	16
ROKOVANJE	17
ŽIVIŠ ZDRAVO? ŽIJS SASTE?.....	19

I kenva del auri: ROMANI UNION MURSKA SOBOTA

I kenva kerdja: MONIKA SANDRELI

Misti kenva: JOŽEK HORVAT – MUC

Misti kenva pisinde te risaulinde: MARLENA H.SANDRELI, KLARA DURIČ, KRISTJAN HORVAT, SANDI HORVAT, MONIKA SANDRELI

U louj vaši kenva dijne:

u Ministrstvo misti kultura RS, Urad mistu naciji